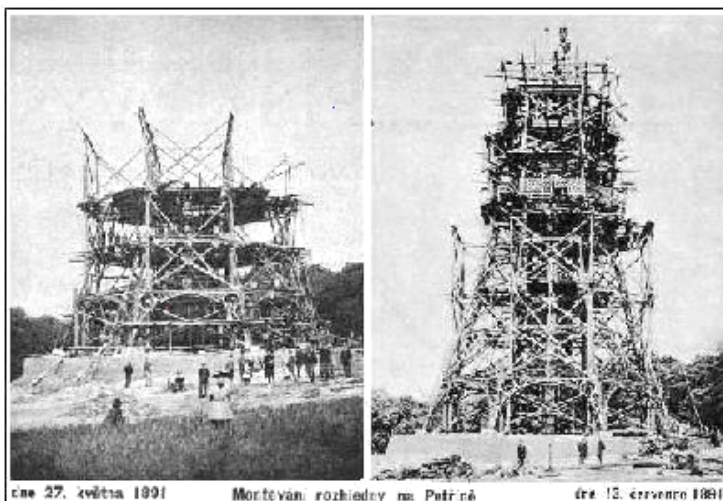

Vzhůru k výškám!

Johánek Trčka nějaké ty školy měl, ale pro jistotu se ještě vyučil černému řemeslu. Byl kotlářem a dějinné události ho zastihly v Praze. Jeho rodná Šumava ještě pospávala v zamlžené jitřní kráse, ale on už seděl v kadibudce na vrchu Petřín. Škvírou zadumaně pozoroval orosenou pavučinu a v trávě odloženou brašnu s vercajkem. Z pohozených novin už něco ubylo. Johánek si se zájmem přečetl nadpis: "*Jsmen jen jednou včeličkou v mocném národův úlu!*" a na chvíli se zasníl. Představa, jak se vznáší nad rozkvetlou Vídní, Peští nebo Terstem byla lákavá. Klidné posezení přerušil ostrý zvuk mistrovky písťalky. A tak z titulku zůstalo: "*Jsmen jen jednou ...*" Bylo šest ráno a psal se 27. květen 1891.

Pětaticet dělníků zahájilo montáž prvních železných dílů věže už 11. května. Vedli je Ing. Schiller a stavbyvedoucí architekt Pasovský. Na obyčejném podpůrném lešení se pracovalo až do výše dvaceti metrů, kde byla první galerie. Dál pokračovali na visutém lešení, upevněném na železných krakorcích, připojených k hotové konstrukci. Zvýšil se počet montérů. Za 53 dní bylo sestavení věže šťastně ukončeno a nad nejvyšší vyhlídkovou galerií (53 m) zaválá prapor. Pak nastoupili natěrači, truhláři, klempíři, sklenáři a jiná přidružená řemesla. Dvacátého srpna 1891 byla rozhledna odevzdána veřejnosti "... by na věž pohodlně vystoupala a čarokrásné vyhlídky se jí konečně dostalo."

A co Trčka? Jaký byl jeho osud? Smetl ho pak víchř první světové války, nebo se ve zdraví oženil a měl děti? Stoletý stavební deník tohle neprozradí. Jen slova básníka Sládka jsou jedinou jistotou: "Rod za rodem mizí, nové přejdou časy a naše ruka sklízí z jich prachu těžké klasy ..."

Můžeme však poodhalit Johanův původ. Starobylé kořeny rodu Trčků rostly v pošumavském městečku Lhenice od sedmnáctého století. Žil tam Vojtěch Trčka, hospodář na gruntě s dvěma hektary polí. Choval dvě krávy, jeden pár volů, dva kusy jalového dobytka, dvě prasata a tři ovce. Půdu na polích měl dost špatnou. Tři louky dávaly tři fůry sena a jednu otavy. Z bílé mlhy dávné historie nám Vojtu přiblížila profesorka Marie Kindlmanová, první spisovatelka lhenických dějin. Za první republiky, ještě jako studentka historie na Karlově univerzitě, vypsala vše ze starých listin berní ruly Prácheňského kraje v pražském Zemském archivu.

Léta Páně 1654 příslušely Lhenice k netolickému panství knížepána z Eggenbergu. Pro pořádek dodejme, že Eggenbergové, štyrský rod, k nám přišli za třicetileté války. Celé Lhenicko jim daroval císař Ferdinand II. o Vánocích roku 1622. Na svém panství zlepšili správní systém a podporovali rozvoj řemesel. V době válečných útrap se snažili snížit zatížení obyvatelstva od vojenských dodávek a jiných povinností. Na jihu Čech brzy vytvořili rozsáhlou stabilní državu, kterou pak zdědili Schwarzenbergové.

První lhenická matrika, ze které si budeme vyprávět, obsahuje zápisy o pokřtěných, oddaných a pohřbených obyvatelích farnosti v průběhu dvaatřiceti let (1694 - 1726).

Pro pokračovatele Vojtěchova rodu Václava Trčku a jeho manželku Žofii to byla léta příznivá. Jako chalupníci s čtvrtlínem polí se sice pohybovali těsně pod hranicí prosperity, ale brali obživu i z tkalcovského řemesla, ze zahrady a sadu, nebo z tesařiny Václavova bratra Matěje.

Václav se Žofií měli v té době dvě dcerky - pomocnice a každý třetí rok se těšili z narození zdravého syna: Martina (1694), Bartoloměje (1697) a Jakuba (1700). Všem třem pomohla na svět porodní bába Kateřina Mikešová. V matrice jsou potom zapsány i jejich svatby a oboje vdavky starších sester Běty a Kateřiny. Kmotrovství jejich otce Václava Trčky se v matričních zápisech oddílů pokřtěných vyskytuje jen jednou, v rodině Černých na statku Nový Dvůr. V období let 1694 - 1726 nikdo v této rodině Trčků nezemřel.

Příjmení se prý odvozuje od slovesa *trčeti*. Sousedé tak pojmenovávali člověka, který všude trčí - vzrůstem, nebo svým vystupováním. Jiní jazykovědci se přiklání k původu ze staročeského *trčkat*, běžet drobnými krůčky. Statistika uvádí koncem roku 1999 v České republice 1318 mužů s příjmením Trčka. Zaujímají 470. místo v tabulce četnosti výskytu českých příjmení.

Rozrod Václava a Žofie Trčkových podle první lhenické matriky

Václav Trčka, lhenický měšťan, manželka Žofie

Alžběta	oo 4. 11. 1708 Lhenice, ženich Jakub Trnka, svědkové Tomáš Joun, Matěj Šíma, Matěj Nechutný
Kateřina	oo 13. 1. 1721 Lhenice, ženich Kašpar Houška, svědkové Tomáš Joun, Pavel Pintr, Dorota Jounova
Martin	pokřtěn 24. 10. 1694 Lhenice, oo 13. 1. 1721 Lhenice, nevěsta Dorota, dcera Martina Kutý ze Záhoří, svědkové Havel Čapek, Abraham Schneedorfer, Salomena Klečková
Bartoloměj	pokřtěn 24. 8. 1697 Lhenice, oo 13. 2. 1726 Lhenice, nevěsta Mariana, dcera po zemř. Matěji Symotovi ze Lhenic, svědkové primas Václav Schon, Šimon Hart, Veronika Sirůčková
Jakub	pokřtěn 10. 7. 1700 Lhenice, oo 19. 11. 1726 Lhenice, nevěsta Brigida Stifterova, svědkové primátor Václav Schon a radní Václav Trnka s dcerou Marianou

Rody od srdce Vltavy

Malebným zátočinám staré řeky u Horní Plané se kdysi říkávalo srdce Vltavy. Naše děti a vnučata je mohou spatřit už jen na pohlednicích, vystavených v hornoplánském rodném domku velkého šumavského vpravdě Adalberta Stiftera. Pod hladinou Lipna také dávno zanikly všechny stopy původního osídlení.

Některé řemeslnické rodiny z Horní Plané a okolí však odtud odešly za lepším životním ještě před koncem 17. století a usadily se ve Lhenicích. Byli to Stifterové, Fripesové, Kyklerové, Tinhoferové, Mayerové a Grillové.

Prvním Stifterem ve Lhenicích byl Šebestián, někdejší hornoplánský měšťan a tkadlec (*1640, Bürger und Leinweber) se ženou Zuzanou a pěti dětmi: Michaellem, Alžbětou, Urbanem, Janem a Žofií. Děti vyrostly i dospěly ve Lhenicích. Michael se přizemil ke Králům, Urban na tkalcovnu ke Grillům a Jan si přivedl domů švadlenku Bětu Sýkorovou. Alžběta se přivdala na Chrástovnu k Trnkům a Žofie se stala selkou na gruntě v Bělči u Kuby Váňů. Zakladatel rozrodu Šebestián Stifter se dočkal třinácti vnučat. Umřel v osmdesáti, jak je psáno v matrice v den jeho pohřbu 10. 6. 1720.

Pátráním po původu příjmení Stifter se zabývala řada badatelů, např. F. Fischer, A. Schacherl, F. Fink, J. Beneš, J. A. Mager. Příjmení je odvozováno ze slovesa *stiften* (založit, zjednat, najmout), z apellativ *Stifter* (zakladatel, původce, nájemce), *das Stift* (nadání, klášter - tedy klášterní poddaný) a z místního jména *Stift*. Na Hornoplánsku tak byly pojmenovány někdejší klášterní statky Vorderstift (Bližší Lhota), Hinterstift (Další Lhota), Hundshaberstift (Bozdova Lhota), Neustift (Nová Lhota) a druhý Neustift (Polečnice).

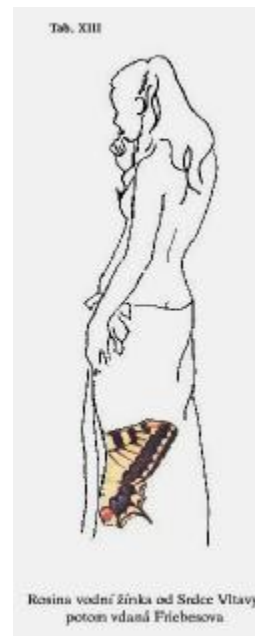
Pláteník Bartoloměj Fripes (Friebes) se ženou Rosinou a několika dětmi přišel do Lhenic v říjnu 1690. Dne 30. 10. 1690 byl přijat za lhenického měšťana. O jeho Rosině se říkávalo, že musela kdysi být vodní žínkou, když i v zimě běhala všude naboso. Lheničtí stařešinové takové vídávali na všech šumavských potocích, jak se koupou a rozvěšují na vrbičkách a mladých javorech své droboučké průhledné prádlo. Jak se někdo přiblížil, naskákaly do vody a zmizely pod hladinou. Zeleň Rosina se těm povídačkám jen smála a dál umývala okna, drhla podlahu i práh častěji, než ostatní hospodyně.

Kováři a pekaři Kyklerové (Köglerové) následovali do Lhenic rodinu Fripesů o rok později. Pustili se do hospodaření na prázdných gruntech, opuštěných za třicetileté války místními rodinami Ferkasů, Škopků a Kuchařů. Augustin Kykler z Horní Plané byl přijat za lhenického souseda 6. 11. 1691. Matrika také něco napovídá o radostech a strastech (několik dětských úmrtí) kovářovy rodiny. Mistr Augustin se ženou Rozynou byli v novém působišti často vítáni jako kmotři dětí u Simotů a Königsreiterů, nebo u Sýkorů v Oujezdci.

O mladém Kyklerovi, jmenoval se Oldřich, šla z otců na syny také dobrá historka. Zkrátka, od večerního klekání na Vše svatý až po ranní klekání v den Dušiček se mohou duše zemřelých volně procházet kde se jim zlíbí. Ta doba byla posvátná. Žádné světské radovánky ani potěšení na zemi se netrpělo. Milý Kykler junior se ale před Dušičkami zdržel u naší Brigity na Hlinkách. Kolem půlnoci se vracel domů a z dálky zaslechl mnohohlasý nábožný zpěv. Že by procesí? To už ho mýjely bílé zahalené postavy. Ustoupil stranou. Jedno zjevení ale v cuku letu přiskočilo a vyřvalo mu pěkný pár facek. Hned se ale zařadilo zpět do průvodu a pokračovalo jakoby nic v chorálu. Když Oldřich přišel k sobě, uvědomil si, že tu tvář poznal. Byla to jeho dávno zemřelá babička, stará kovářka. Rozčílilo ji, že v tak posvátné noci šel za děvčetem, místo aby se modlil, nebo šel i jinak do sebe. Ale babičky nám vnukům vždycky rády odpouštějí a některé mají v kapsáři i takový příběh ze staré Šumavy. Brigita Trnková se za Oldřicha Kyklera provdala 20. 5. 1708 a měli pak spolu spoustu dětí.

Z vesničky Pěkná (Schönau) zamířil do Lhenic rod tkalce Tinhofera. Adam Tinhofer, narozený roku 1671, byl přijat mezi lhenické měšťany 2. ledna 1692. Jeho mladší bratr Šebestián pak 2. prosince 1711, zrovna po své svatbě s dcerou lhenického zedníka Marjánkou Španů.

Tkalci Mayerové jsou v záznamech nejstarší lhenické matriky uvedeni poprvé k datu 4. února 1703.

Synové všech těch rodů se potom v 18. století ženili a dcery se vdávaly ke lhenickým Králům, Sýkorům, Houškům, Trčkům, Hanušům, Trnkům, Bláhům a Paldům. Dnes už jen některá vzácně ojedinělá příjmení dokládají dávný původ svých nositelů z kraje od zatopeného srdce Vltavy.

Grillové - příjmení, které už se nezmění

Moje lhenická prababička, dej jí pámbu nebe, byla Anna Grillová. Přišla na svět v chalupě u Martínků čp. 36, kde tenkrát její rodiče Franc a Rosina hospodařili. Narodila se v chladném létě 15. 7. 1837. Ten rok strašně nasněžilo ještě koncem března a závěje ležely v kraji až do máje. Když se vdala, otužilý kořínek jí zůstal. Pavlu Trnkovi v těch chudých časech porodila tři zdravé děti. Těm říkala: „Člověk je smrtelný, jen třešničky přežijou.“ Holt věděla svý.

Nedávno jsem jednoho známého z archivu doprovázel k metru. Tihle lidé jsou chodící knihovny, ale všichni máme tak málo času. Když se ozvalo - ukončete nástup, dveře se zavírají, stačil zavolat:

„Víš vůbec, kdy ti tvoji Grillové přišli první do Lhenic? Rovněž tři sta let před sametovou revolucí!“ A vlak odhůčel k Florenci.

Poznamenání v jedné ze vzácných lhenických městských knih skutečně dokládá, že tkalcovský rod Grillů, původem ze šumavské Horní Plané, se v městečku usadil měsíc před Štědrým dnem roku 1689. První střípky do mozaiky rodových dějin poskládal v nejstarší farní matrice lhenický duchovní správce P. Karel Diciento ve svých latinských zápisech pod jména Thomas Krill a Gertrudis Krillin. Oba manželé, Tomáš (1630 - 1718) s Gertrudou (1644 - 1719) se vyskytují v matričních záznamech od roku 1695 nejčastěji jako kmotři dětí v rodinách Tinhoferů, Soumarů a Rožboudů. Tomáš se dožil osmaosmdesáti, Truda pětasedmdesáti let. Jejich ještě v Horní Plané narozené tři dcery dospěly ve Lhenicích a matrika prozrazuje, jak se provdaly. Nejstarší Barbora za tkalce Pavla Bláhu z Vodice roku 1705, prostřední Voršila za obuvníka Víta Krále r. 1714 a Rosina k Paldům za mladého krejčovského mistříka Matěje v roce 1719.

Rodiny přežily i pověť v roce 1740, kdy "hrozný vítr nastal, lesy v české zemi zporážel, silnejch tvrzí a domů střechy strhal a místem do rybníků zanes ..."

Všichni Tomášovi synové a vnuci bývali v matrice registrováni jako Krillové až do roku 1719. V ten čas převzal farní pero i matriku kněz Tomáš Bárta a změnil začáteční písmeno v rodovém příjmení na G.

Mnoho příjmení německého původu, ať už je u nás nosili Češi nebo Němci, bývalo psáno různým způsobem hlavně na základě slyšené podoby. Právě v ní splývaly souhlásky znělé s neznělými, nejvíc ve dvojicích b - p, d - t, g - k. Grillové v tom nebyli a dodnes nejsou sami. Podobně je na tom Glück - Klik, Grasl - Krasl, Pauer - Bauer, Drajer - Trajer, nebo Ziesler - Císler. Při provádění zápisů u všech sehrála svou hlavní roli použitá artikulace.

Grill/Grillová jako druhé dnes nejčastější příjmení Lhenicka patří do skupiny vytvořené z názvů, jež se vztahují k přírodě. Grill (Grille) - cvrček, někdy je původ jména připisován i obci Grille v Dolním Bavorsku. Mezi lhenická "přírodní" příjmení pocházející z němčiny mohou patřit i Müggel (Mügge, Mücke) - komár, muška, dále Holcepl (Holzapfel) - plané jablko a Špan (Span) - tříška nebo špán, v Pošumaví tenká dřevěná destička pod vánočky.

Leccos ve jménech zůstává záhadou, ale přesto se na ně už nedíváme jen jako na pouhá slova. Jsou kulturním dědictvím a kouskem dějin každé obce.

Tři rody Kunešů

Úplně první písemnou zmínku o Kuneších na Lhenicku by pilný badatel jistě našel v historických pramenech (městské knihy a pod.) - pokladech prachatického archivu. Také archiváři v Českém Krumlově opatrují listinu ze 16. ledna 1627, která se týká stvrzení katolické víry lhenickými měšťany, mezi jinými i Vítem Kunešem a jeho manželkou Alžbětou. Podrobněji o tomto dokladu píše Dr. Starý ve své knížce o Lhenicích na str. 43. Stejný Vít Kuneš je uveden ještě roku 1654 ve výkazu berní ruly, kdy hospodařil na drobném gruntu s 1,5 ha polí, choval dva koně a dvě krávy.

V létě 1694, když kněz Diciento zakládal lhenickou matriku, Vít Kuneš už nebyl mezi živými. V matrice jsou však zaznamenány křty, sňatky i pohřby jeho lhenických potomků. Ti byli v rodinách syna Bartoloměje (1631 - 1701) a vnuků Pavla - někdejšího lhenického primátora, nebo Jiřího, mistra ševcovského cechu. Z Vítových pravnoučat nevěsta Maria Kunešová (*1696) posílila sňatkem v roce 1720 i trnkovskou rodovou linii s dnešním pokračováním v Austrálii. Další rodinný strom, který pak rozkvetl, zasadil mlynář jménem Ambrož Kuneš, zapisovaný v matrice jako "molitoris in mola vulgo Suchomel sub Wodicz".

Pod Vodicí drželi jeden starý zvyk. Před Vánoci po setmění nikomu neotevírali, pamětlivi dávné zkazky o volarském mlýně. Tam jednou v noci o Svaté Barboře vyšel stárek k náhonu. Od mlýnského kola uslyšel podivný křik a halas. Viděl, jak na louce pod mlýnem tančí a skáčou čarodějnice. Házely při tom po sobě celými hroudami másla, jako když se děti koulují. To stárka namíchlo - taková vzácnost, a ty baby ohavné s máslem nešetří a maří je! Zařval na ně a pěkně jim vynadal. Jen co za sebou zavřel, už slyšel krupobití ran, až se vrátka třásla. Ale vyhlédl až ráno, když se rozednilo. Dvíčka byla samý kravinec. Takhle se mu čarodějnice pomstily za to, že je vyrušil v zábavě.

Mlynář Ambrož Kuneš byl ženatý dvakrát, zemřel roku 1715. O mlýnu Suchomelu se píše, že byl o jednom kole a jedné stoupě na nestálé vodě. Vodicí Kunešové však byli ustálení dobře a hodně se spřiznili

s rodinami Rožboudů. Vystopovat třetí pokrevní linii Kunešů v Třešňovém Újezdci je obtížnější, protože během 17. století se do rodu přiznili Řehoř Melm a Vojtěch Šlecl. S kunešovskými grunty tenkrát ihned převzali i příjmení Kuneš, které pak dědilo i jejich potomstvo.

Se jménem Kuneš se potkáváme v českých písemnostech už v roce 1394 - vladyka Kuneš z Mnichova Hradiště, r. 1401 - řemeslník Cunesch a 1469 měšťan Kuneš, oba v Praze. Třetí nejčastější příjmení Lhenicka - Kuneš, Kunešová - pochází ze jména Konrád, a to zase ze staroněmeckého tvaru Kuonrat = smělý rádce. Konrád úředně patří do skupiny německých křesťanských jmen, z nichž v Čechách vznikala příjmení, jako např. Baldwin = Balbín, Marchard = Machart, Wenzel = Vencl a Fencel, Ulrich = Ulrych a Voldřich, Dietrich = Ditrych, Dytrych a další. Ze jména se odvozují česká příjmení Kondrát, Kundrát, Kuneš, Kunáš, Kunc, Kuncf, Kunt, Kuntl, Kincl a Kyncl. Jméno Konrád (svátek 26. 11.) nosilo mnoho příslušníků rodu Přemyslovců, třeba moravský kníže Konrád Ota (1136/40 - 1191, syn Konráda II.), pod jehož vládou se v létě 1189 spojily Čechy s Moravou. On sám se také pokusil vytvořit první psaný zemský zákoník, zvaný Statuta Konrádova. Čtení všech starých textů je ovšem práce pro detektiva. Že byste o jednom věděli? No jo, Konrád v italštině je přece Corrado ...

Trnkové

Městečko Lhenice je také kolébkou našeho rodu. Tahle pošumavská zahrada jižních Čech leží v prachatickém okrese 559 metrů nad mořem, obklopena pohořím Hora, jehož nejvyšší vrchol Stráže dosahuje výšky 742 m.

První zatím známý Trnka ve Lhenicích z počátku 17. století byl Jan se starším synem Matějem, spoluradním městečka a mladším synem Šimonem. Hospodařili na gruntech pod Hoří, v Hlinkách, na Chrástovně a Vejrově. V Matějově linii se rodily spíš holky. Jeho jediný syn Pavel byl ještě roku 1669 lhenickým purkmistrem. Další Matějovi potomci - tkalci a koželuhové odešli na lepší do Týna nad Vltavou. Dá se tedy říci, že dnešní lheničtí Trnkové patří velkou většinou do rozrodu Šimonova.

Nejstarší dosud zjištěnou písemností k trnkovské historii je list, poslaný ze Lhenic za třicetileté války krumlovskému pánu ohledně katolické víry. Obsahuje jména lhenických měšťanů a mezi nimi uvádí i Šimona Trnku se ženou Johankou. Listina nese datum 16. ledna 1627 a je uložena v českokrumlovském archivu.

Z téhož roku je také zápis ve lhenické Knize sirotčí (na foliu 179a) o splátkách Šimona Trnky: "Leta 1627 ve čtvrtek po Narození Panny Marie stalo se vyhledání a porovnání mezi pány poručníky sirotkův Sojkovských a Šimonem Trnkou o verunky placení za spáleniště a krunty Sojkovské koupené od Jana Trnky s platy jak rejstra ukazují, kteréžto porovnání tímto zápisem jest pojištěno. Šimon Trnka za týž spáleniště a krunty dopláceti má čtyřicet kop na verunky počna po třech letech každoročně při sv. Matouši přes příštím až do zaplacení summy svrchu psané. Z týchž náležití má sirotku Vondřejovi Sojkovskému, který s vojáky odešel a živ li jest, o tom se neví, dyby se navrátil, náležití má 17 kop ... Jakubovi Houškovi, poněvadž jiné sirotky smrti dochoval, 12 kop. Stalo se leta dne svrchu psaného ... skrze mne, Václava Kapera, písaře radního zapsáno." Záznam vznikl několik let potom, co válečná vřava bojů katolického císaře proti německým protestanským knížatům a českým stavům těžce dolehla na jižní Čechy. Fronta probíhala kolem Českých Budějovic a při přechodech do Rakous. Počátkem listopadu 1618 se císařští pod Buquoyem usazují v Budějovicích, v červnu 1619 rozpráší stavovskou armádu v bitvě u Záblatí a v čele s Dampierrem obsazují Netolice.

Lhenice, nakloněné císaři, tou dobou bránila jen smlouva, podepsaná v Budějovicích s Buquoyem: "...abychme je Lhenické pod milostivou ochranu J. M. C. proti všem nepřítelům přijali ..." Početná posádka stavovského vojska v sousedních Prachaticích ale neváhala a 29. 1. 1620 Lhenice přepadla. Oloupila obyvatelstvo a zapálila střechy domů. Odvetou pak dobyli a vyplnili Prachatice císařští vojáci. S nimi odešel sirotek Ondřej Sojkovský a domů se už nikdy nevrátil. A nebyl sám.

Letopisec Bohuslav Balbín v Rozmanitostech z historie Království českého napsal, že Lhenice tenkrát v českých bouřích prosluly svou věrností císaři a jeho vojevůdci Buquoyovi, kdy tento válečník měl u sebe na devě věrné zvědy a průvodce svých cest z tohoto městečka. O dějích těch let zemští kronikáři i historikové, od Pavla Skály ze Zhoře až po Palackého, popsali stohy papíru. Balbínova zpráva se v nich málem utopila, ale všeho do času.

Dnes je Trnků v Čechách opravdu fůra, k poslednímu prosinci 1999 jich bylo celkem 6 454 a kolik přibude za letošek, dám ještě vědět. Dějiny všech trnkovských rodů sahají hluboko do minulosti. Jen těch známějších nositelů příjmení v 19. a 20. století jsou celé stovky a nejen v Čechách. Jsou to Trnkové ve všech možných profesích a oborech lidské činnosti, na které si jen vzpomenete. Od řemeslníků, učitelů a farářů přes vojáky všech válek (v té americké Jihu proti Severu - kanonýr Unie Josef Trnka), přes sportovce, šlechtice a námořníky až třeba po c. k. ministra dopravy Ing. Otakara Trnku z dob našeho mocnářství. Mám už jich pěknou sbírku. Musím se ale přiznat, že Trnky velikány chovám až ve spodním šuplíku. Mnohem poutavější jsou totiž příběhy těch méně významných, obyčejnějších Trnků. Jsou jadrnější a víc ze života, jako třeba tenhle: Druhá velká líheň Trnků v Pošumaví hned po Lhenicích byla před třemi sty lety také na Klatovsku. Nebyla v městečku. Tvořily ji vsi Nezdice, Borovy, Hory Matky Boží, Žihobce i Sobětice a v nich Trnků jak naseto. Ve staré soudní agendě o lesním pychu z roku 1673 je zapsán jeden z nich - Adam Trnka, jako "nový škůdce" ze Sobětic. Nebyl žádný troškař. často býval lesníky přistižen, jak nakládá metrové dřevo na svůj vůz. Jak vyplývá ze zápisu, Adam čtil pravidlo, že chytit se nechá jenom vůl. Správce lesa a pomocníci skutečně jeho voly z potahu zajali a hnali do Klatov, kde je "arestýrovali". Naopak tamní vrchnost nezaváhala a o 5 let později (1678) je týž Adam Trnka v úředních zápisech uváděn už jako panský polesný ... Ale vraťme se do peckářského kraje. Praotcem a pramáti

expanze našeho příjmení v třešňové zahrádce jižních Čech jsou manželé Martin (*1637, +6. 3. 1700), syn Šimona Trnky) s Kateřinou, rodem Jedličkovou. Jejich svatební smlouva z 9. 10. 1662 je dodnes uložena v prachatickém archivu. Podle dochovaných městských knih byl Martin mistrem ševcovského cechu a dožil se 63 let. Společně s Kateřinou vypravili do života šest synů a tři dcery. Byli to Tomáš, Jan, Mikuláš, Ondřej, Jakub a Jiří, všichni se oženili s dcerami místních měšťanů. Jen nejstarší dcera Alžběta umřela mladá a svobodná. Kateřina s Konstancí se také provdaly ve Lhenicích, obě za řemeslníky. Tyto trnkovské rodiny měly v letech 1700 - 1701 dohromady 41 (!) vlastních dětí, jedno nemanželské a jen 11 z nich zemřelo na nemoci v dětském věku.

Druhým nejčastějším příjmením těch let bylo Erhart - 38 osob. Pak následoval Nosek 26, Kuneš 25, Sýkora 20, Hanuš 15, Šíma 15, Šimota a Kindlman po čtrnácti, Joun 12, Grill 11, Trčka 10, Gregora a Pintr po osmi, atd. V počtu lhenických Trnků po třech stoletích je celkem zanedbatelný rozdíl, dnes jich je 37. Trochu mne ale znepokojuje jedna věc. Dnešní úřední statistika uvádí, že na jednoho Trnku připadá téměř dvanáct Nováků, ale nezmiňuje žádnou Novákovou.

Příběh malé knížky ze Svatojánské ulice

Roku 1937 nákladem a péčí místního sdružení Občanské záložny spatřila světlo světa drobná knížka s názvem *Lhenice a vesnice k nim příslušné*. Její autorka, Marie Kindlmanová ji věnovala všem obyvatelům svého rodného městečka. Kdo v ní tenkrát zalistoval, brzy poznal, že drží v rukou dárek nad jiné: byly to první dějiny Lhenic a okolí. Na jejich stránkách se čtenáři nedočkavě vydávali po tajemné cestě do minulosti městečka, od letitých písemných zpráv z análů cisterciáckého kláštera ve Svaté (Trnové) Koruně, až ke zlaté době prosperity pod ochranou práv královského města Tábora a dál.

Spisovatelka dobře věděla, že česká historie se právem pyšní světovou raritou v písemných pramenech - tzv. berní rulou z roku 1654. Pětadvacet foliantů berní ruly patří dodnes k nejvzácnějším archiváliím naší země, protože obsahují podrobné soupisy jmen tehdejších hospodářů s výměrami jejich polností a majetku pro účely zdanění, rozdělené podle krajů. A právě tyto záznamy z ruly Prácheňského kraje poprvé ve své knížce spoluobčanům představila paní profesorka Marie Kindlmanová (25. 10. 1903 - 26. 6. 1964). Sama pocházela ze starobylého rodu lhenických tkalců Sýkorů, ve Svatojánské ulici čp. 84. Dávná jména lhenických měšťanů a hospodářů ze 17. století ji očarovala už jako studentku v oboru obecných dějin na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Na radu svého profesora, historika Josefa Šusty, pečlivě probádala řadu starých písemností v Zemském archivu. Nic ji neodradilo, čtení novogotického písma, ani latina s němčinou. Milované téma se nakonec stalo i předmětem její úspěšné státní zkoušky.

Rukopis, se kterým začala už 3. 10. 1928, naštěstí nezapadl někde v šeru dlouhých regálů univerzitní knihovny. Marie Kindlmanová i po návratu do Lhenic své dílko stále doplňovala a obohatila je o další nová zjištění ze starých časů „zahrady jižních Čech“, a tak se narodila její pěkná knížka o životě minulých generací. Pro lidi z kraje peckářů to byla toho roku slavná novina.

Dodejme, že paní profesorka, skromná a prozíravá žena, se zasloužila v době druhé světové války o bezpečné uložení všech lhenických archiválií do trezoru Občanské záložny, než minuly zlé časy. Pomáhali jí s tím tehdy ještě dva moudří muži, úřadující starosta Jan Gregora a obecní tajemník Václav Stehlík. Šlo hlavně o vzácné gruntovní, sirotčí a cechovní knihy, císařská, královská i rožmberská privilegia, artykuly a jiné listiny. Dnes je ochraňuje prachatický archiv. Kdybyste je někdy studovali, vzpomeňte si na Marii Kindlmanovou.

O lhenických jménech a kováři Milštainovi

V minulosti byl výběr jména řízen náboženskými zvyklostmi. A tak i ve Lhenicích před 300 lety dostalo novorozeně to jméno, které bylo v kalendáři v den jeho křtu, nebo mu bylo nejbližší. Říkávalo se, že dítě si přináší jméno s sebou na svět. Tehdejší lhenický farář a zakladatel zdejší nejstarší matriky P. Karel Dícinto byl z dnešního pohledu demokrat. Nenutil rodiče k přesnému zachování toho zvyku a kolikrát přimhouřil oko „mimo termín“, zvláště když šlo o jméno Jakub vybrané podle zasvěcení kostela, nebo Václav podle zemského patrona. Jinak ale důsledně bděl nad předpisem z římského katechismu. Ten nařizoval dávat dětem jména svatých a varoval před jmény bájeslovnými, pohanskými, směšnými a neslušnými.

Z Dícintových úhledných zápisů v místním „Zaznamenání pokřtěných“ víme, že například v roce 1697 se ve lhenické farnosti narodilo 46 chlapců a 30 dívek, mezi nimi dvakrát dvojčata. První z děvčat spatřilo světlo světa ve Lhenicích u Brychů. Pokřtili ji 2. ledna ve farním kostele jménem Dorota. Poslední křtiny toho roku byly v rodině lhenického tkalce Matouše Sýkory, když o Štědrém dnu přivítali kluka Adama. Nejčastějšími jmény v tomto roce byly Vít, Vojtěch, Marie a Dorotka.

Co ještě dodat? Kdyby se tenkrát volili kmotři roku, byli by to určitě lhenický mistr železa a ohně Jiří Milštajn se ženou Voršilou. Toho léta drželi na rukou při obřadech v kostele postupně sedm lhenických občanů, o rok dříve dokonce osm! V jejich dalším životě byli pak jako kmotři významnými a stále respektovanými osobami.

Kovář Milštajn v té době sám živil početnou rodinu. Při své perné práci hospodařil ještě na malém pozemku. Dožil se pětasedmdesáti let, pohřbili ho 7. 7. 1725 na hřbitůvku u lhenického kostela. Proč si ho sousedé tak považovali? Inu, protože celý život měl na paměti, že „... kovář má být muž věrný, ve svém řemesle zběhlý, zapsaný v pořádku a střízlivostí milovník, kterým všem místním a též přespolečným ve vsi potřebě bez odkládání svým řemeslem poslouží ...“

Co přinesl rok 1701

Ve lhenickém farním obvodu bylo v prvním roce 18. století pokřtěno celkem jedenapadesát narozených dětí, z toho přímo v městečku 15 (9 chlapců - 6 děvčat). Co ostatní obce? Hoříkovice 2 (1 - 1), Nový dvůr 1 (0 - 1), Třešňový Újezdec 6 (3 - 3), Vadkov 3 (2 - 1), stejně tak Vodice 3 (2 - 1), Mičovice 8 (4 - 4), Jáma 4 (1 - 3), Lhota Ratiborova 2 (1 - 1). Vrbická porodní bába Žofie Ševcová ale málem zapoměla, jak vypadá holka, protože ve vsi přišlo na svět sedm kluků.

Nejvíce novorozenců zaznamenaly měsíce leden a červen, a to po sedmi v každém z nich. Prvním dítětem nového století byla Dorotka Urbanová z Vadkova, pokřtěná 5. ledna, ve Lhenicích pak malý Šíma 8. ledna 1701 dostal jméno Antonín. Poslední křtiny roku slavili v Mičovicích 24. 12. 1701 u Bohoušků po narození syna Adama. V četnosti dívčích jmen vyhrála Dorotka (4x), u chlapců se objevil 3x Řehoř. Obě jména jsou řeckého původu. Dorothea = Boží dar, Svátá Dorota je patronkou zahradníků a květinářů. Řehoř znamená bdělý, ostražitý. Jako kmotři byli mezi lhenickými sousedy nejčastěji zvaní manželé Tomáš a Dora Jounovi (7x) a kovář Jiří Milštajn se ženou Voršilou také sedmkrát. Lhenický farář P. Karel Dícinto pořídil v matrice celkem 113 záznamů. Vyplývá z nich, že křtů bylo 51, požehnal třinácti novým manželským párům a na poslední cestu ke hřbitůvku u kostela doprovodil 49 zemřelých.

V průběhu roku 1701 měli evropští biologové závažný spor. Jedna skupina tvrdila, že jedinec existuje už předem hotov ve vajíčku nebo spermích jako miniatura, takže zrození není nic jiného, než proces zviditelnění. Odpůrci však předpokládali, že podoba a charakter člověka vznikají až po oplodnění spojením mužského a ženského elementu.

Téhož roku císař Leopold I. Habsburk si pro sebe pojistil zvláštním výnosem (prostřednictvím císařské komory) výhradní právo k hospodaření s tabákem. Zároveň stanovil přísné tresty za jeho porušování.

Věrné pomocnice

V Pošumaví se mezi starými ženami říkávalo, že z novorozeněte, co už má zoubky, bude noční můra. Ta chodí na lidi, trápí je a tlačí. Aby tomu nešťastnému osudu zabránila, dala porodní bába takovému dítěti do pusy nejdřív kousek dřeva. Všeobecně se soudilo, že nemluvně pak dá lidem pokoj a věnuje se jen stromům na sadě, nebo v lese. Jisté je, že počátkem 18. století ve lhenické farnosti se naše báby babičky už s podobným případem nesetkaly. A že se něco natrmácely za každého počasí, v letních bouřkách i sněhových vánicích po měsíčku, přilehlých samotách a mlýnech! V naučení pro ně se pravilo, že počestné, šlechtné a střízlivé živobyty musí vésti, mlčenlivě býti, ve dne v noci ku porodu pracujícím ochotně a pilně přispěti. Ta, která k vyhnání plodu života radu dá, neb k tomu nápomocna jest - skutečným mordem bude obviněna. Jestli život dítěte v nebezpečnosti je, bába nikdy neopomine i křest uděliti ...

Jejich jména pro nás zachoval P. Václav Michael Pelikán v nejstarší lhenické matrice na straně 240. V latinsky psaném záznamu stojí doslova:

„30. května 1726 složily přísahu porodní báby, a také aby farář znal jejich jména, jsou vypsány.

V městečku Lhenice: Anna manželka Václavy Trnky staršího, Alžběta Noskova, Marjána manželka Matouše Sýkory a žákyně bez přísahy Marjána manželka Martina Sýkory.

Ve Vodici: Apolonie Krejčova vdova, Eva manželka Jiříka Paráčka (roz. Jungbauerová - pozn. aut.), Ludmila manželka Lukáše Jiskry - žákyně, a Marjána Růžičkova.

V Újezdci: Voršila Kramplova vdova (roz. Kunešová - pozn. aut.), Markéta Mlsíkova vdova.

Ve Vadkově: Rozyna manželka Václava Šandery, Apolonie manželka Tomáše Harta a žákyně Astra Chadova.

V Jámě: Rozyna Sedláková vdova a Marjána manželka Tomáše Líbala.

Ve Lhotě: Anna Chalupníková stará vdova (po Jakubu Machartovi - pozn. aut.), Voršila manželka Martina Panuše z Mičovic.

V Mičovicích: Voršila Kařkova vdova a Alžběta manželka Jiřika Slámy (pův. příjmením Jiřika Friše, rozená Kubišová z Jámy - pozn. aut.).

Ve Vrbici: Žofie manželka Řehoře Ševce, Marjána Duškova (Touškova - pozn. aut.) vdova, Anna manželka Matouše Křenky.

V Hořkovicích: Žofie manželka Jana Nikodéma a Marjána manželka Vavřince Štejna. Vzpomenuté ženy vyjma tří žákyň, jež k nim byly přidány, aby se u nich vyučily, složily k rukám místního duchovního správce Václava Michaela Pelikána přísahu roku a dne, jak psáno výše“.

Lhenické porodní báby zkoušel krajský fyzikus. Většina jmenovaných se už nedožila vydání prvního Zemského zdravotního řádu v roce 1753 za panování císařovny Marie Terezie. Ten přikazoval zvýšení jejich odbornosti školením a praktickým cvičením u chirurgů, profesorů anatomie na pražské lékařské fakultě. Nepočety si ani v učebnici slavného vídeňského porodníka Crantze, přeložené do češtiny r. 1756 jako “Výborné naučení pro báby a jiné při porodích pomáhající osoby“ a znovu vydané r. 1772 pod názvem „Uvedení k pravému a dokonalému babímu umění“.

V řadě pokolení našich předků je vystřídaly další lhenické ženy. Bez jejich zkušeností a pomoci v pravý čas bychom si ani dnes moc nezavzpomínali.

Prameny:

SOA Třeboň, sbírka matrik, fara Lhenice, společná matrika narozených (pokřtěných), oddaných a zemřelých (pohřbených) z let 1694 - 1726.

Lhenický zpravodaj, Měsíčník pro občany Lhenicka a jeho přátele. Vydává Obec Lhenice, 1995 - 2000.

Literatura:

Marie Kindlmanová: Lhenice a vesnice k nim příslušné. Vydala Občanská záložna ve Lhenicích roku 1937.

PhDr. Václav Starý a kol.: Lhenice - zahrada jižních Čech (1283 - 1983). Vydal MNV Lhenice r. 1983.

MUDr. Jan A. Mager: Příjmení farníků lhenické kolatury ve 3. čtvrtině 19. století. In: Genealogické a heraldické listy, XVI., 3 - 4, 1996.

Doc. PhDr. Josef Beneš, CSc.: Německá příjmení u Čechů. Vydala Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem 1998.

Vladimír Záruba, Pavel Koblasa: Šumava - místopisný slovník. České Budějovice 2000.

Ilustrace: Stavba petřínské rozhledny, reprofoto z Výstavního časopisu, Praha 1891. Třemi kolážemi vyzdobil autor, 2001.